

СУЧАСНІ МОДУСИ ДИТЯЧОЇ СУБКУЛЬТУРИ ЯК ЧИННИК КУЛЬТУРОТВОРЧИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Волков

Сергій Михайлович

доктор культурології, професор,
заступник директора з наукової
роботи Інституту культурології
Національної академії
мистецтв України

Волков

Сергей Михайлович

доктор культурології, професор,
заместитель директора по научной
работе Института культурологии
Национальной академии
искусств Украины

Serhii Volkov

Dr. habil. in Cultural Studies,
Deputy Director on scientific activity,
Institute of Culturology, National
Academy of Arts
of Ukraine

Анотація. У статті досліджуються процеси опосередкованого впливу сучасних модусів дитячої субкультури на трансформацію форм управління культуротворчими реаліями в Україні. Розглядаються самоорганізаційні аспекти в діяльності осередків дитячої та молодіжної творчої присутності та її місце у формуванні культурного простору України, державотворчих практиках в Україні. Ці феномени культури визначаються як фактор структуривання, генерації та презентації культуротворчих державних процесів.

Культурологічний аспект дослідження управлінської складової в культуротворчих процесах дозволяє проаналізувати особливості функціонування дитячої субкультури у вітчизняному культурному просторі, а також частково простежити перспективи розвитку культури в соціокультурному глобальному контексті.

Зазначається, що культурний простір України характеризується розширенням мистецьких ініціатив презентантів дитячої субкультури — сучасних фігурантів культуротворчих процесів. Досліджується палітра українського музично-виконавського простору, що заповнюється творчою молоддю в конкурсно-фестивальному русі в Україні. Відповідно мистецькі практики мистецьких навчальних закладів, створюючи осередки дитячої культурної творчості, як форми побудови ціннісної культурної локації, напрацьовують механізми актуалізації українського культурного простору в глобалізаційних процесах.

Ключові слова: субкультура, модуси дитячої субкультури, опосередковане управління культурою, мистецькі навчальні заклади, культуротворчі практики.

Актуальність. Зміни, що відбуваються в теперішній людській цивілізації, вплив і значення яких уже назвали “четвертою революцією”, ставлять певні вимоги перед людиною майбутнього, людиною, яка буде здатна відповісти на виклики історії. Сьогоднішні діти — це “втілення невідворотного майбутнього людства” (вислів Ральфа Емерсона). Їм належить не лише розвивати технологічні досягнення, а й не загубитися у вирі сучасного віртуального, мультимедійного, маскультурного світу, світу, який стирає кордони в комунікації, але також нівелює багато традиційних цінностей. Культурологи констатують, що масова культура вже впливає на сферу дитинства, зокрема за допомогою “1” “індустрії субкультури дитинства” (художні твори для дітей, іграшки і промислові ігри, товари специфічного дитячого вжитку, дитячі клуби, технології колективного виховання дітей тощо), яка має на меті явну або закамфльовану стандартизацію змісту і форм виховання ді-

тей, упровадження в їхню свідомість уніфікованих форм і навичок соціальної та особистої культури, ідеологічно орієнтованих уявлень про світ, що закладають основи базових ціннісних настанов, які офіційно поширюються в цьому суспільстві; 2) масової загальноосвітньої школи, яка тісно пов'язана з установками “субкультури дитинства”, стандартизує перераховані знання й уявлення на підставі типових програм і редукує спеціальне знання до спрощених форм дитячої свідомості й розуміння” [26, 334–335]. Як соціалізується сучасна дитина, яке значення в її інкультурації, загалом у формуванні її “картини світу” має культурна спадщина попередніх поколінь? На цілий комплекс запитань стосовно подальшого розвитку міжпоколінної комунікації в сучасній цивілізації шукають відповіді філософи, соціологи, культурологи. У цьому контексті не дивує зростання наукових досліджень щодо дитячої субкультури як у традиційному її трактуванні, так і з новітніми уточненнями.

У процесі інтенсивних досліджень понад сторіччя представниками різних галузей науки дитяча субкультура перестала бути сферою вивчення лише фольклористів. Найактивніше її вивчали психологи, педагоги, соціологи, послуговуючись практичними завданнями соціалізації та інкультурації дітей та молоді. Загалом можна сказати, що внаслідок зусиль кількох поколінь учених сформувався самостійний у своєму розвитку образ дитинства у його взаємозв'язках зі світом дорослих і між самими дітьми. Визначено певну парадигму, за якою аналізувалася дитяча субкультура різних періодів і яка показувала особливі уявлення дитини про світ, про цінності, які передавалися із покоління в покоління.

Існує багато способів узагальнення і систематизації уявлень дитини про навколишній світ. Творча діяльність дитини є саме такою формою, яка дає змогу дорослим зрозуміти особливості становлення її світогляду. На жаль, соціокультурний аспект, зокрема значення мистецтва в процесі інкультурації, залишається невичерпаним, що зумовило долучення до вивчення світу дитинства саме культурологів, яких цікавлять ставлення дітей і молоді до культури загалом і до себе в ній, шляхи інкультурації в нинішніх історичних умовах. З іншого боку, важливою тенденцією стало прагнення засобами культурології об'єднати різноаспектні й різнодисциплінарні дослідження у формуванні

цілісного уявлення про образ світу в дитячій субкультурі.

Власне аналіз впливу дитячої творчої активності загалом і дитячої мистецької творчості зокрема на процеси соціалізації та інкультурації нинішніх дітей, на нашу думку, є актуальним і важливим.

Вивченість проблеми. Активізацію інтересу до зазначеної теми та появу наукових праць про особливості феномену дитинства зафіксовано наприкінці XIX — на початку XX ст. у Німеччині, США, Франції, Польщі та інших країнах. Французький історик Філіп Арієс у книзі “Дитина і сімейне життя” висловив думку, що поняття дитинства в європейській свідомості формується у XVII ст. і корелюється відповідно до соціальних і економічних трансформацій суспільства [1, 45]. Із суто родинної справи питання становлення дитини, її культурного світу стає предметом уваги суспільства. Перші дослідження мали переважно етнографічний характер, хоча й розглядали певні психологічні та педагогічні аспекти. Зауважимо, що в Україні етнографічні матеріали про світ дитинства віднаходимо ще в збірках фольклору учасників громад [19]. Проте найцікавішою й унікальною на той час працею є дослідження Марка Грушевського [6], здійснене, як написав у рецензії на неї І. Франко, “завдяки близьким зносинам із селянами, причому автору вдалося притягти цілий гурт до обсервування і записування всього того, що доторкається дітей” [24, 238]. Книжка побачила світ 1906–1907 років під назвою “Дитина у звичаях і віруваннях українського народу” із розлогими коментарями З. Кузеля й містила цінний соціологічний матеріал про взаємини дітей із дорослими, між собою, тобто форми соціалізації та інкультурації, які, власне, є головними й у новітніх дослідженнях. Марко Грушевський удався до комплексного аналізу явищ дитячої культури, намагаючись зафіксувати її широкий культурний контекст, а не тільки окремі фольклорні чи етнографічні складові. (Праця засновниці напряму етнографії дитинства Маргарет Мід [16] з'явилася друком лише 1928 р.)

Упродовж XX ст. феномен дитячої субкультури є предметом дослідницького інтересу вчених різних наукових шкіл і країн. Саме поняття „субкультура” було вжито в науці в 1960-х роках на позначення молодіжних груп, які протиставляли себе традиційній культурі. Згодом термін набув значення “підсистеми” культури. На думку вчених, дослі-

дження субкультур дає змогу ефективніше вивчати культурний простір з огляду на його неоднорідність [8; 20; 21; 31].

У сучасних дослідженнях спостерігається тенденція до розширення розуміння меж поняття “дитяча субкультура”. Поруч із термінами “дитяча субкультура” та “субкультура дитинства” (В. Абраменкова, О. Копейкіна, С. Щеглова, М. Осоріна, Я. Левчук, Л. Варяниця та ін.) у наукових працях послуговуються поняттями “світ дитинства”, “культура дитинства”, “світ дитини” (Ф. Аріес, І. Кон, Е. Куруленко, М. Мід, Д. Фельдштейн та ін.). Л. Варяниця пропонує поняття “базова дитяча субкультура” і “змінна субкультура” для опису змін, що відбуваються в соціумі та культурному просторі. Важливо також усвідомлювати, що субкультура в часовому вимірі не є чимось незмінним. Це стосується і дитячої субкультури.

Так, Ф. Аріес описав образ “дитинства”, яким його уявляли представники різних народів і різних культур — митці й учені в різні періоди історичного розвитку. Він уперше конкретно показав, що дитинство — не проста природна універсальна фаза людського розвитку, а поняття, що має складний, неоднаковий у різні епохи соціальний і культурний зміст [1].

М. С. Каган вирізняв два рівні ставлення до дитинства: індивідуально-психологічний і соціокультурний [10, 16].

На думку Д. Фельдштейна, дитинство — це „особливий стан розвитку людини в суспільстві й водночас узагальнений суб’єкт, що цілісно протистоїть дорослому світові та взаємодіє з ним на рівні суб’єкт-суб’єктних відносин” [23, 47].

Важливим чинником вивчення дитинства як складника соціальної структури суспільства став міжнародний проект “Дитинство как соціальний феномен” (1991) Європейського центру соціальної політики под керівництвом данського соціолога Єнса Квортрупа. На думку Квортрупа, діти є частиною суспільства в тому розумінні, що вони дійсно беруть участь у організованих видах діяльності, а також становлять частину соціальної структури суспільства, багато в чому взаємодіючи з іншими частинами суспільства. Є. Квортруп також зауважує, що діяльність дітей не тільки є творчою і взаємодіє з дорослим суспільством, але разом з тим вона використовується інструментально дорослим товариством. Концепція Є. Квортрупа показує феномен

дитинства як важливу частину соціальної структури суспільства, залученої в систему соціальних відносин, яка бере участь у організованих видах діяльності й взаємодіє з дорослою спільнотою [33].

На нашу думку, заслуговує на увагу позиція С. Щеглової [27], у роботах якої пропонуються нові методологічні й методичні підходи до вивчення дитинства, дитячої субкультури як явища соціального. Аналізуючи дитячу субкультуру, на підставі матеріалів соціологічних досліджень вона розглядає її неінституалізовані та інституалізовані форми.

У сучасних суспільствах фіксують суттєвий структурний розрив між сім’єю, у якій виростає дитина, й економічною та соціальною системою, у якій вона згодом посяде певне місце. Тому зміна статусу від дитини до дорослого — це тривалий період переходу. Суспільство стає більш складним, констатують автори монографічного дослідження “Діти і соціум” [4] і наголошують на важливості залучення в процес соціалізації спеціальних соціальних інститутів, які беруть на себе функції не тільки підготувати дитину до дорослого життя, а й допомогти їй сформуватися як повноцінній особистості, знайти себе в соціумі, відчувати сутність субординації тощо [4, 20].

Інші представники соціальної культурології (М. Каган, І. Кон, Е. Куруленко, Д. Фельдштейн та ін.) також зауважують про значні зміни статусу дитинства в суспільстві, що характеризуються підміною понять дорослішання та освоєння культури.

Дитяча субкультура характеризується особливими уявленнями дитини про світ, цінності, що формуються в культурі. Слід констатувати, що “картина світу” сучасних дітей зазнає змін. Зазначимо, що більшість дослідників схиляються до того, що дитяча субкультура — це наявна в дитячому середовищі система уявлень про світ зі своїми ціннісними моделями поведінки та пізнавальних конструктів. Електронні засоби комунікації, якими сучасні діти володіють із раннього дитинства, зумовлюють формування іншого механізму сприйняття світу. Учені констатують зменшення присутності в соціумі традиційної дитячої субкультури, оскільки внаслідок урбанізації звужується поле дитячої гри й освоєння життєвого простору. Дедалі раніше діти створюють співтовариства однолітків, які теж змістовно й структурно якісно змінились. Батьки схвалюють самостійність, суб’єктність ді-

тей [4]. Вплив інформатизації, духовної спустошеності скорочують і значно трансформують період дитинства, переміщуючи його цінності в дорослий світ і впроваджуючи дорослі моделі поведінки у світ дітей, що відбивається на духовному розвитку суспільства.

Аналізуючи стосунки дітей і дорослих, світу дорослих і світу дітей, звертаємося до концепції М. Мід, згідно з якою виокремлюються три типи культури за типом стосунків дітей і дорослих між собою. Перший різновидом, названий Мід постфігуративною культурою, історично найбільш ранній, показує наслідувальний характер запозичення молодим поколінням досвіду попередніх поколінь, беззастережне панування традиції, зміщення вектора життєвих цінностей у минуле; для другого типу — кофігуративної культури — у способі передавання цінностей важливим є не досвід предків, а навчання у сучасників, однолітків. Міжпоколінні стосунки в теперішньому суспільстві визначає префігуративна культура, у якій стрімкі перетворення зумовлюють потребу в навчанні впродовж усього життя і в якій дорослі й діти мають бути партнерами [16, 332, 342]. Е. Куруленко зауважує, що в сучасному суспільстві копіювання, наслідування, імітація знань чи вмінь утрачають сенс, доміантним стає їх творче моделювання, переосмислення, без цього входження у складний світ дорослого соціуму неможливе [11, 115]. Е. Куруленко доходить висновку, що в теперішній час творчість перетворюється на неодмінний атрибут адаптації дітей і молоді до соціокультурних умов життя, які постійно змінюються.

Акцентуючи увагу на особливостях функціонування дитячої субкультури, її впливові на культуротворчі процеси, відзначимо когнітивний зміст її діяльності, який полягає в уваленні про субкультуру як систему пізнавальних конструктів, крізь призму яких сприймається людиною навколишня дійсність. Цей аспект проблеми розробляли як українські, так і зарубіжні науковці — Я. Левчук, М. Осоріна, В. Шейко, Т. Щепанська та ін.

Л. Варяниця наголошує, що попри скорочення фізичного простору для ігор, зміни в традиційних групах спілкування пріоритетними для сучасних дітей залишаються ігри та спілкування з однолітками. Дитяче співтовариство надає різноманітні можливості побудови нових відносин із самим собою та з іншими, допомагаючи дитині зрозуміти себе, своє

призначення, надає їй простір для самореалізації й випробування себе й своїх можливостей, дозволяючи відчувати ризик і спробувати сили в ситуації змагання, а також своєрідне психологічне укриття від несприятливого впливу дорослих [7, 10].

М. Осоріна, називаючи фактори, що визначають формування дитиною світогляду в процесі дорослішання, указує на особливу вагу і значущість, поперше, впливу “дорослої культури”, активними провідниками якої є, передусім, батьки, а згодом і інші вихователі; по-друге, значущість зусиль самої дитини, які виявляються в різних видах інтелектуально-творчої діяльності (курсив мій. — С.В.); по-третє, впливу дитячої субкультури, традиції якої передаються від покоління до покоління і сприяють пізнанню і освоєнню світу [18, 12].

І. Кон у роботі “Дитина і суспільство” розуміє під культурою дитинства автономну соціокультурну реальність, субкультуру, яка має власну мову, структуру, функції, традиції. Учений вирізняє три головні підсистеми цієї культури: дитячу гру; дитячий фольклор і загалом художню творчість; спілкування, комунікацію дітей [13, 63].

Отже, на підставі навіть такого побіжного огляду наукових концепцій і думок учених можна констатувати тенденцію до значних трансформацій у процесах соціалізації та інкультурації молодого покоління в теперішній час. Разом з тим у працях із питань дитячої субкультури не представлено або поверхово представлено роль мистецтва, художньої творчості у процесах інкультурації сучасної дитини в особливих умовах культури ХХІ ст. Водночас дедалі частіше в осмисленні й аналізі феномену дитинства в культурно-психологічному контексті наголошується на тезі, згідно з якою особливість дитинства зумовлено наявністю в ньому творчої активності. Так, Е. Куруленко серед трьох головних сучасних макросоціальних тенденцій у просторі світу дитинства, які створюють передумови для формування творчої особистості, зазначає: 1. Збільшення кількості соціальних інститутів і зміни конкретних актів соціалізації. 2. Зростання активності, суб'єктивності, креативності самої дитини. 3. Ускладнення і зміна мети й методів соціалізації [11]. Серед нових явищ у цій сфері, що потребують дослідження, безперечно, варто окремо розглянути функціонування дитячих спільнот, об'єднаних спільною творчою активністю.

Виклад основного матеріалу. У цій статті, з огляду на завдання дослідження, поняття “ди-

тяча субкультура” нами вживається не тільки як акцентоване на традиційність явище, явище, яке пов’язується з побутовими народними традиціями, практиками виховання й соціалізації дитини (дослідження Я. Левчук та ін. [14; 15; 16; 18]). Дитяча субкультура нас цікавить як фактор особливого впливу на культуротворчі процеси в ХХ ст.

Культурний простір в Україні демонструє формування нових модусів дитячих спільнот, дитячої субкультури, пов’язаних із діяльністю її естетичних центрів — позашкільних мистецьких освітніх інституцій (ДМШ, ДШМ тощо). Дитяча та підліткова виконавська діяльність, що зосереджена в них, як особлива складова культуротворчої діяльності, що імітує загальні культурні концепти та практики і широко використовується в сучасній культурній комунікації. Володіючи мовою музики, танцю, образотворчого мистецтва та оперуючи художніми образами, ця модель дитячої субкультури сформувала свої особливі лакуни існування, центром яких стали інституалізовані позашкільні мистецькі освітні заклади для дітей і молоді та вищі мистецькі навчальні заклади. Новоутворений модус сучасної дитячої субкультури можна розглядати як позначення “підсистеми” культури, у якій проявляється своя естетика, етика й ідеологія особливо молодіжного середовища. Таким чином, її (дитячу субкультуру) можна укласти в рамки моделі культури як комунікативної системи.

На нашу думку, загальноприйнятую концепцію щодо визначення дитячої субкультури, яка є сукупністю особливостей поведінки, форм спілкування, способів діяльності самих дітей, а також соціокультурних інваріантів, зафіксованих у дитячих творчих діях, мисленні, фольклорі тощо, треба уточнити. Дитяча субкультура — це, з одного боку, неінституалізована форма соціального об’єднання дітей — варіант розповсюдження в суспільстві певного досвіду, трансляції культури, соціального досвіду від покоління до покоління, що пов’язано з ігровою та навчальною діяльністю, а з іншого — це організована діяльність, що фіксується, зокрема, її присутністю в практиках навчальних закладів мистецького типу.

Дитяча культура — це не тільки смисловий простір притаманних дитинству цінностей, форм спілкування, що здійснюються дитячою спільнотою. Дитяча субкультура — це й інституалізовані структури, у яких вона діє і через які впливає на

суспільний розвиток, створюючи власний культурний продукт, особливий ціннісний компонент, спрямований на естетичне засвоєння світу.

Рефлексією сьогодення є те, що дитяча субкультура демонструє свої способи і форми організації дитячого життя, які змінюються в ході еволюції суспільства і викликані новими технологіями і формами.

Особливі осередки дитячої субкультури створюють новий — сучасний психологічний і естетичний простір — культурний, у якому дитина соціалізується, контактує із світом дорослих. Під гаслом засвоєння вершинних духовних цінностей формується мистецький простір — особлива модель дитячої субкультури, яка орієнтує на креативні дії, творчі досягнення, а через них і сприйняття явищ сучасної культури під особливим ракурсом із адекватними рефлексіями в цьому соціальному середовищі.

Сучасний культурний, зокрема медійний, простір демонструє, що важливою компонентою дитячої субкультури є діяльність, пов’язана з музичним виконавством. Музика — інструментальне виконавство, спів, фольклор — є першим досвідом спілкування дитини зі світом. Сьогодні музика тотально заповнює культурне середовище, у повсякденні домінуючи в радіоефірі, телепрограмах, різних шоу, захоплюючи інтермедійні мережі, й тому посідає значне місце в дитячій і молодіжній культурі.

Особливістю зазначеного в дослідженні модулю дитячої субкультури у фіксованих культурних осередках позашкільних мистецьких навчальних закладів є те, що він пов’язаний із засвоєнням дитиною і рефлексорним відтворенням музичних артефактів традиційної музичної культури, стилів, жанрів, форм, скорельованих до національного і світового культурного доробку.

Завданням цієї статті є культурологічний аналіз входження дитячої субкультури в культуротворчі процеси, що пов’язані з суспільними викликами в галузі культури в Україні.

Таким чином, висувається гіпотеза, що не тільки суспільство впливає на чинники формування дитячої субкультури, а й вона має власну енергію соціальної дії та, своєю чергою, регулює стан розвитку культури в цілому, є одним із таких просторів, який актуалізується внаслідок глобалізаційних процесів.

Вивчення матеріалів, пов’язаних із організації

єю творчих акцій, в Україні показує, що сучасний культурний простір поповнюється молодіжними практиками, які мають усі ознаки самоорганізації. Потужними репрезентантами нового ціннісного домінування в сучасному українському континуумі стають мистецькі практики, представлені дитячою субкультурою в контексті діяльності дитячих мистецьких навчальних закладів.

Побіжно зауважимо, що зазначений ракурс дослідження дає також можливість використати культурологічний методологічний інструментарій для дослідження управлінської (регулятивної) складової в площині вивчення проблем формування культурних цінностей, які, безперечно, мають культурно-історичний зміст.

Управлінська діяльність у культурно-мистецькій галузі зазвичай асоціюється із діяльністю органів державного управління, які є чинними структурами генерації та презентації державотворчих культуротворчих проєктів. Вона становить складну кореляційну систему, що має певну ієрархію, виконує різні функції та є механізмом впливу культури на людину. Ця здатність культури на практиці враховується управлінськими структурами в процесі формування стратегії розвитку суспільства, у якому спостерігається дискурс виникнення і впорядкування нових комунікативних просторів.

Культурологічний аспект дослідження дитячої субкультури як складової в державотворчих процесах дозволяє проаналізувати особливості її функціонування у вітчизняному культурному просторі, а також частково простежити перспективи її розвитку в соціокультурному глобальному контексті.

Проблема впорядкування культурного простору диверсифікується стрімким розширенням простору культури та утворенням множинних культурних форм, які породжують нову комунікаційну ситуацію. Комунікаційні акції мистецьких навчальних закладів, представлені на регіональному й загальнодержавному рівні, за логікою державотворення ціннісно мають бути зорієнтовані на формування цілісної особистості, яка, своєю чергою, соціально зорієнтована в соціокультурному просторі.

Практичний досвід свідчить, що комунікація не є засобом ретрансляції будь-чого — вона створює нові структури, які визначають міру залучення людини в поточні культуротворчі процеси. Сьогодні ми бачимо, що не тільки державні інституції регулюють культурний простір, культурно-освітню

сферу діяльності людини. Мистецькі акції за участю дитинства під егідою діяльності мистецьких навчальних закладів стають певними управлінськими трансформерами, які допомагають змінити в свідомості образ світу і, зокрема, його мистецької складової в контексті його презентативних, комунікативних і організаційних можливостей. Цей аспект досліджувався в роботі О. Берегової “Культура та комунікація: дискурси культуротворення в Україні в XXI столітті” [3].

Аксіологічний ракурс огляду процесів, які відбуваються в українському освітньому культурно-мистецькому просторі сьогодення, вказує на доволі строкату та плюралістичну ситуацію в площині управлінських стратегій, які демонструють концептуальну невпорядкованість у межах комунікації дій органів управління культури і повсякденних практик мистецьких навчальних закладів з академічною стратегією.

Патерналістську участь у них беруть апарати двох міністерств та 52 місцеві органи управління України. У цих практиках спостерігаємо як, з одного боку, управлінські рішення спрямовані на стандартизацію, регламентацію, уніфікацію діяльності всієї освітньої системи, а з іншого боку — реакції на виклики ринкової економіки. Активізується опосередкований вплив дитячої субкультури на культуротворчі процеси через її самоорганізаційні можливості. Сучасний культурний простір заповнюється ініційованими дитячою творчістю (іманентна властивість дитячої сутності), акціями інституалізованих мистецьких проєктів, що демонструє розширення мистецьких ініціатив різновекторних фігурантів культуротворчості.

Привертає увагу строката палітра українського театралізованого культурно-масового простору, який має всі ознаки фестивалізації — популярного, як свідчить інтернет-простір, європейського тренду. Такий стан культури ілюструється й українськими сайтами, присвяченими фестивальному руху в Україні: Афіша фестивалів України, “Країна фестивалів”; Фестивалі України (анонси, програми, вартість); Міжнародний Благодійний фестиваль талантів “Дивосвіт”; Сайт, присвячений фестивальному життю Закарпаття; Міжнародний джазовий фестиваль “Art jazz cooperation” Рівне-Луцьк; “Garden Fest”; Творчий фестиваль “Touch Fest” (Київ); “Мій дім Україна” — інформаційний сайт про дозвілля, розваги та відпочинок в Україні;

Блог о киевских фестивалях; Art Green Fest та багато інших. Усі вони є рефлексіями на виклики соціуму — масового глядача-спостерігача (десятки заходів), зорієнтованого на участь у широкому спектрі номінацій: музика, кінематограф, культура, спорт, кулінарія та інші з однозначним зосередженням на різновекторності та комерційності (сайт “Список фестивалів України”, з яким можна ознайомитися у Вікіпедії). Як правило, розважальні шоу-акції розраховано на залучення широкої публіки та значної кількості учасників.

Їх програми пропонують самодемонстрацію учасників як основний концепт заходу. Це передбачають і умови участі в заході. Як правило, до акцій запрошуються особи будь-яких вікових категорій естетичних уподобань і сфер інтересів. Наприклад, усеукраїнський фестиваль мистецтв “Україна моя любов” у Львові запрошує такі вікові групи учасників: “підготовча група до 8 років; група юніорів 9–11 років; молодша група 12–14 років; середня група 15–17 років; старша група 18–24 роки; професіонали (без вікових обмежень)” і пропонує навіть дистанційну (віртуальну) участь у акції. Жанрова і стильова невизначеність акцій ілюструється переліком номінацій, які передбачають змагання й у вокальному мистецтві (народні пісні, романси, авторська пісня, фольклор, джаз, r & b та інше), і в хореографії (естрадний танець, побутові та сюжетні танці, спортивно-бальні танці та інші), і в жанрі оригінального мистецтва (театри мод, читці, естрадні мініатюри, акробатика та ін.), і в інструментальному мистецтві (поліфонічні твори, етюди, п’єси та ін.), і в галузі декоративно-ужиткового мистецтва (вишивка й текстиль, вироби з глини, заліза, дерева та лози). Подібні номінації має й Міжнародний фестиваль-конкурс мистецтв “Феєрверк Талантів 2017”, що проводиться в Одеській області. Прикладом послідовного просування культурно-масового продукту як українського бренду дитячої творчості є фестиваль дитячої творчості “Сузір’я талантів в Україні”, що проводиться постійно за підтримки Київської міської державної адміністрації та Публічного акціонерного товариства “Універмаг “Україна”; Міжнародний конкурс “Premier”, що проводиться за сприяння Мінкультури України та Департаменту культури КМДА в Києві в Мистецькому салоні Київського національного університету імені Тараса Шевченка і містить номінації хореографії

та вокалу — найбільш популярні в соціумі види мистецтва. Організатори конкурсу — Благодійний фонд “Віват АРТ”, Департамент культури виконавчого органу Київської державної адміністрації, Молодіжний центр культурно-естетичного виховання Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Це не тільки “разові” акції, такі як фестиваль “Музична майстерня” — благодійний проект для обдарованих і талановитих дітей Харківської області та інших регіонів України, які навчаються гри на класичних музичних інструментах. Фестиваль проходив у 2017 р. під патронатом Посольства Чеської Республіки в Україні й за підтримки Міністерства культури України та Харківської обласної державної адміністрації.

Інтернаціональний Український музичний конкурс І.С.М.У. відзначається відсутністю вікових обмежень для конкурсантів. В Інтернаціональному українському музичному конкурсі можуть брати участь навіть зрілі виконавці, у більшості з яких, за ідеєю організаторів, не було можливості в юності взяти участь у якому-небудь музичному змаганні. “І.С.М.У.” таку можливість надає всім бажаючим. Конкурсантам немає навіть необхідності далеко їхати — окремі прослуховування проводяться в регіонах. Журі, що постійно діє, відвідує регіональні прослуховування, визначає переможців у окремих номінаціях і формує список учасників фінального етапу, що відбувається у формі великого заключного концерту. Організатором конкурсу є спеціально утворена дирекція конкурсних програм, а Міністерство культури і туризму України свого часу підтримало ідею проведення такого конкурсу. Це демонструє дифузю управлінських стратегій і комерційних проектів.

Залишаючи для подальших досліджень аксіологічний аспект цих акцій, зазначимо їх шляхетну місію — поширення глибокого за сутнісним змістом українського мистецького доробку серед сучасних культурних практик, орієнтованих на масовий культурний продукт.

Разом із тим, сучасний мистецький продукт позначено як популізмом, так і конструктивною вваженістю (для когось — консерватизмом). Прикметно, що наприкінці ХХ — на початку ХХІ ст. більшість музичних конкурсів в Україні, які проводилися для дітей і за участю дітей, було організовано (особливо в останніх десятиліттях) завдяки

*На Міжнародному конкурсі молодих піаністів
пам'яті Володимира Горовиця*

*Лауреати Міжнародного конкурсу молодих піаністів
пам'яті Володимира Горовиця*

ініціативі самих навчальних закладів, в орбіту діяльності яких включаються управлінські структури (наприклад, Всеукраїнський конкурс класичної музики “Обрії класики”, м. Київ (у 2017 р. втретє). Номінації конкурсу: *Духові та ударні музичні інструменти (соло, ансамблі, оркестри)*, *Фортепіано (соло, ансамблі)*, *Камерний ансамбль*, *Музично-теоретичні дисципліни*. Кількість учасників — понад 300 осіб. Організатори — Благодійна організація “Благодійний фонд “Обрії”, Українське товариство охорони пам'яток історії та культури, ініціатор — **Дитяча школа мистецтв № 5 Оболонського району м. Києва**.

Безперечно, на сучасній мапі України можна позначити певні регіони, які створювалися навколо провідних культурних центрів (Львів, Київ, Одеса, Харків) і вирізняються креативним потенціалом. Їхній особливий культурний імідж створюють як традиційний бренд, який містить культурно-історичну сутність цих мистецьких локусів, так і культурно-історичні традиції мистецьких навчальних закладів цих міст. Важливу складову презентабельності регіональних акцій, що претендують і на всеукраїнські (міжнародні), становлять творчі практики культурно-мистецьких навчальних закладів (музичних академій, консерваторій, інститутів, коледжів тощо), що заповнюють мистецький простір, за допомогою якого створюється концентрований образ стану культури регіону.

Повноцінного культурного продукту і творчого доробку від молодих учасників конкурсів вимагають більшість ініційованих мистецькими навчальними закладами конкурсних акцій. Послідовно (з 1995 р.) таку концепцію просувають у українській культурний континуум Київський інститут музики ім. Р. М. Глієра, ініціатор єдиного в Україні дитячо-

молодіжного музичного конкурсу. Ще 1998 р. заклад започаткував Міжнародний конкурс молодих піаністів пам'яті Володимира Горовиця, а водночас проведення “Школи виконавської майстерності” із залученням до майстер-класів провідних музикантів світу. Конкурс є асоційованим членом Всесвітньої федерації міжнародних музичних конкурсів (WFIMC), входить до складу EVCY — Європейської спілки молодіжних музичних конкурсів. Критеріями вишуканості є означені умови ініційованих Інститутом акцій: Всеукраїнський конкурс-огляд юних піаністів ім. Олени Вериківської (з 1996 р.); Всеукраїнський відкритий конкурс виконавців на мідних духових інструментах ім. В. М. Бабенка та інші.

Одеська національна музична академія ім. А. В. Нежданової за підтримки Мінкультури України, Одеської обласної державної адміністрації та з певною періодизацією проводить: Міжнародний конкурс пам'яті Емілія Гіллельса (з 2001 р.), Відкритий фестиваль-конкурс студентів-піаністів Південноукраїнського регіону пам'яті Л.Н. Гінзбург, Всеукраїнський конкурс камерних ансамблів ім. В. П. Повзуна, Всеукраїнський конкурс молодих виконавців на дерев'яних духових інструментах на честь професора К. Е. Мюльберга, Всеукраїнський конкурс вокалістів “Співуча Україна” пам'яті Ольги Благовидової тощо.

Львівська національна музична академія за підтримки Мінкультури, Львівської обласної державної адміністрації є ініціатором і активно пропагує академічне мистецтво, послідовно проводячи Всеукраїнський конкурс скрипалів, Український конкурс піаністів імені Олега Криштальського, Міжнародний конкурс-фестиваль арфового мистецтва імені Вікторії Полтаревої, Всеукраїнський конкурс

камерних ансамблів духових та ударних інструментів імені Франца та Карла Доплерів. Умови цих акцій передбачають, як правило, й участь конкурсантів віком до 14 років.

Національна музична академія ім. П. І. Чайковського за підтримки Мінкультури є організатором Всеукраїнського конкурсу скрипалів ім. Богодара Которовича, Всеукраїнського конкурсу піаністів премії фірми “С. Bechstein”, Київського конкурсу виконавців на мідних духових і ударних інструментах студентів середніх музичних навчальних закладів України тощо.

Свій позитивний внесок у літопис української культури зробив усеукраїнський молодіжний фестиваль-конкурс джазової музики ім. Валерія Колесникова, що був ініційований Донецькою музичною академією ім. С. С. Прокоф'єва (останній XVI був проведений у 2014 р.).

Усі акції, виходячи з декларованих умов, засновуються на глибокому креативі, ціннісних критеріях і орієнтирах, естетичному змісті високої духовності носіїв молодіжної музичної субкультури, що забезпечує підтримку управлінських структур.

Прикладом опосередкованого впливу зазначеної моделі дитячої і молодіжної субкультури на гармонізацію управлінських і самоорганізаційних процесів можуть слугувати мистецькі події, започатковані в Україні як вищими, так і початковими мистецькими навчальними закладами. Діяльність мистецьких дитячих шкіл як осередків формування високохудожніх естетичних смаків, творчої свідомості є знаковим прикладом успішного просування зазначеного модусу дитячої субкультури в суспільстві та може бути визначена як альтернатива тиражованій культурі — розважальній за своєю сутністю.

Прояв місцевої ініціативи та самоорганізації із залученням дитячої субкультури виявляємо в таких акціях регіональних мистецьких навчальних закладів, як:

– Міжнародний фестиваль майстрів мистецтв і конкурс юних піаністів імені Святослава Ріхтера на батьківщині піаніста (ініціатор проведення — Житомирське музичне училище ім. В. С. Косенка за підтримки Управління культури Житомирської держадміністрації, КП “Житомирська обласна філармонія імені Святослава Ріхтера”);

– Всеукраїнський конкурс молодих виконавців джазу “Джаз-Палітра 2016”, Всеукраїнський

конкурс виконавців на мідних та ударних інструментах “Дніпровські сурми” (ініціатор проведення Черкаське музичне училище ім. С. С. Гулака-Артемовського за підтримки Черкаської облдержадміністрації);

– Всеукраїнський конкурс молодих виконавців на мідних духових інструментах “Полтавська весна” (ініційований Полтавським музичним училищем за підтримки Полтавської облдержадміністрації і проводиться раз на два роки);

– Всеукраїнський відкритий конкурс молодих виконавців (ансамблів) на мідних духових інструментах ім. В'ячеслава Старченка (ініційований Рівненським інститутом культури за підтримки рівненських обласних управлінських структур), умови участі в якому передбачають склад учасників шкільного віку;

– участь музикантів шкільного віку, що навчаються в позашкільних навчальних закладах (ДМШ, ДШМ) передбачає Відкритий конкурс молодих джазових виконавців “PERFORMANCE JAZZ 2016” у Миколаєві, який уже має традиції проведення;

– Міжнародний конкурс молодих трубачів ім. Мирона Старовецького, що проводиться на базі Тернопільського музичного училища ім. С. Крушельницької за підтримки Тернопільської обласної державної адміністрації (організатор і директор конкурсу — викладач Тернопільського музичного училища ім. С. Крушельницької Богдан Жеграй), також передбачає участь учнів дитячих музичних шкіл, що представляють дитячу субкультуру регіону.

Сумське вище училище мистецтв і культури ім. Д. С. Бортнянського за підтримки Сумської облдержадміністрації стало ініціатором проведення Всеукраїнського конкурсу хорових диригентів ім. Д. С. Бортнянського, Міжнародного конкурсу молодих піаністів “Слобожанська фантазія”, Всеукраїнського конкурсу диригентів оркестрів духових інструментів серед студентської молоді ім. Заслуженого працівника культури України Л. К. Власенка під патронатом заслуженого діяча мистецтв України, генерал-майора В. Ф. Деркача.

Запорізьке музичне училище ім. П. Майбороди ініціює проведення Всеукраїнського конкурсу баяністів-акордеоністів “Баянне коло на Запоріжжі”.

Ініціативу Запорізького музичного училища ім. П. І. Майбороди щодо проведення Міжрегіо-

нального конкурсу юних піаністів-виконавців (для студентів музичних училищ) підтримано Запорізькою облдержадміністрацією.

Вінницьке училище культури і мистецтв ініціює проведення конкурсних змагань на Всеукраїнському конкурсі-фестивалі “Юний концертмейстер”, Вінницьке музичне училище ім. М. Леонтовича — на Всеукраїнському конкурсі “Подільська весна”.

Значною культуротворчою активністю (більше десяти на рік) позначено творчі акції Дніпровського регіону, із яких можна виокремити такі ініціативи мистецьких навчальних закладів:

Криворізькою міською секцією фортепіано та фортепіанного ансамблю започатковано Всеукраїнський конкурс фортепіанних ансамблів і концертів, який, залучаючи різні вікові категорії, передбачає змагання молодших учасників — учнів дитячих музичних (і аналогічних) шкіл;

Підвищену увагу мистецької громадськості, судячи із кількості звернень на сайт конкурсу, привертає Відкритий конкурс Дніпропетровської академії музики ім. М. Глінки серед виконавців на струнно-смичкових інструментах ім. Л. С. Брусової, Всеукраїнський конкурс виконавців на духових інструментах “Дніпровські сурми”, Всеукраїнський конкурс композиторів “Срібний вік”.

Активними діями мистецьких навчальних закладів представлена дитяча творчість м. Кропивницького (Кіровоградська обл.).

Кропивницьке музичне училище є ініціатором Всеукраїнського конкурсу молодих піаністів у рамках фестивалю “Нейгаузівські музичні зустрічі”, Всеукраїнського фестивалю-конкурсу виконавців на народних музичних інструментах “Провесін”.

Чернігівським регіоном ініційовано Всеукраїнський конкурс фортепіанної музики імені Левка Ревуцького (Чернігівське музичне училище ім. Л. Ревуцького).

У Донецькій області авторитетними стали Відкритий конкурс юних виконавців “Vivace” за ініціативою Маріупольського музичного училища, Відкритий конкурс фортепіанної музики ім. Івана Карабиця (один раз на два роки) проводиться Бахмутським музичним училищем ім. Івана Карабиця.

Регіональна присутність дитячої творчості та її опосередкований вплив на державотворення ілюструється ініціативами дитячих мистецьких позашкільних закладів.

Чернігівська музична школа № 1 ім. С. В. Віль-

конського за підтримки Чернігівської облдержадміністрації є базою проведення фортепіанного конкурсу, Харківська ДМШ № 15 ім. В. А. Моцарта — Міжнародного конкурсу юних концертмейстерів “Амадей”, Київська ДШМ № 14 — Всеукраїнського конкурсу виконавців на народних інструментах “Веселкове розмаїття”, Київська школа джазового та естрадного мистецтва — Всеукраїнського конкурсу вокального мистецтва “Пісенна скарбничка”, Всеукраїнського конкурсу виконавців на духових та ударних інструментах пам’яті Миколи Тимохи, Всеукраїнського фестивалю естрадної та рок-музики “Рок єднає нас”, Київська ДМШ №33 — Всеукраїнського конкурсу юних піаністів ім. В. В. Пухальського, Київська ДШМ №2 ім. М. Вериківського — Всеукраїнського музичного конкурсу “Класичний меридіан”, Криворізька міська музична школа № 4 — Всеукраїнського конкурсу юних баяністів, акордеоністів та ансамблів “Сучасні ритми”, Новороздільська школа Львівської області — Всеукраїнського конкурсу піаністів ім. О. Рудницького, Стрийська дитяча музична школа ім. О. Нижанківського — Конкурсу юних піаністів ім. Н. Нижанківського, Львівська державна дитяча музична школа № 6 спільно з Львівською середньою спеціалізованою музичною школою-інтернатом ім. С. Крушельницької — Дитячо-юнацького конкурсу бандуристів ім. Ю. Сингалевича, Шосткинська дитяча музична школа Сумської області — Всеукраїнського дитячого конкурсу академічного співу “Поліська рапсодія”, Шосткинська дитяча школа мистецтв — Всеукраїнського конкурсу юних скрипалів і віолончелістів ім. В. Червова, Полтавська дитяча музична школа № 2 ім. В. П. Шаповаленка — Всеукраїнського фестивалю-конкурсу “Барви Полтави”.

Це не повний перелік присутності ініційованої (самоорганізованої) дитячої мистецької активності в Україні.

Ці акції можуть сприйматися і як феномени корпоративної зацікавленості мистецьких навчальних закладів, і як приклади управлінських стратегій щодо формування територіального культурного брендингу, завдяки якому будується повна локальна економіка культури об’єктів і заходів.

Показовим прикладом трансформації регіональних стратегій управління культуротворчими процесами малих міст є:

– Міжнародний конкурс-фестиваль “Золота скрипка” ім. Михайла Ельмана, присвячений

126-річчю від дня народження видатного скрипаль-віртуоза ХХ ст., **м. Тальне Черкаської обл.**;

– Міжнародний фестиваль вокального естрадного мистецтва “Медовий край”, **м. Мелітополь**;

– Регіональний конкурс молодих піаністів “Весна в Уваровському домі — 2017”, **м. Ворзель (Київська область)**;

– Всеукраїнський фестиваль “Зірки Яремче 2013” у номінації “Академічний вокал” (м. Яремче, 2013);

– Відкритий Всеукраїнський фестиваль-конкурс мистецтва й творчості “Сузір’я талантів” (м. *Жовті Води*, 2014) з орієнтацією на народні інструменти.

Якщо в українському суспільстві в середині — наприкінці ХХ ст. дитяча творчість презентувалася на офіційному рівні в заангажованих акціях із певною регламентацією змісту, як правило заідеологізованого, і їх організатором виступали управлінські структури, то ХХІ століття відкрило регіональним центрам можливість щодо культурних ініціатив, які вдало об’єднують зусилля із консолідації мистецьких сил і незаангажованої дитячої творчості. Гармонізуючи управлінські інтенції центральних органів влади і процеси самоорганізації, такі практики демонструють успішну консолідацію зусиль — менеджерські та мистецькі технології в державотворенні України.

Діяльність мистецьких навчальних закладів, що стала осередком для формування сучасного модулю дитячої субкультури, формує культурний імідж власних територій, стає сучасним і перспективним напрямом наукових досліджень, оскільки вона виступає як соціогуманітарна технологія, за допомогою якої відбувається взаємодія між такими феноменами, як “територіальна ідентичність”, “територіальна громада”, “територіальний інтерес”. Це вводить нас у економічну площину розгляду теми. За Саймоном Анхольтом [30], встановлення зв’язку між формуванням бренду території та розкриттям його ідентичності і є однією із актуальних стратегій управління — створення бренд-іміджу країни, зокрема й через арт-управління.

Сучасні модули дитячої субкультури дозволяють включити в глобальний культуротворчий простір маловідомі та “незначні” (з позиції традиційного оцінювання) мистецькі події-феномени, які до цього часу не входили в загальнодержавну культур-

ну “ойкумену”, а мистецькі практики навчальних закладів, створюючи фундаментальні осередки дитячої культурної творчості, як форма побудови ціннісної культурної локації, напрацьовують механізми актуалізації таких територій.

Дитяча субкультура, її нові модули є чинником самоорганізаційної протидії культурній тиражованості масової культури. Сконцентрована в дитячих мистецьких школах вона стає не тільки фактором гармонізації проектної діяльності творчого навчального закладу й регулятором управлінських рішень, спрямованих на організацію збалансованих культурних процесів у країні, а й моделлю опосередкованого управління цими процесами. Як модель опосередкованого управління вона перетворює їх діяльність із навчально-організаційної на практично-менеджерську, яка опосередковано диверсифікується в культуротворчі практики сьогодення. Цей культурний продукт відіграє роль носія прогностичної перспективи щодо шляхів формування творчо-інтелектуальної еліти.

Отже, культурно-мистецькі практики мистецьких навчальних закладів як осередків нових проявів модулів дитячої субкультури, як одна із важливих локацій культурного капіталу набирають потужних обертів у суспільно-економічних процесах і перетворюються на культуротворчу силу. Відповідно формуються й нові форми впливу (опосередкованого управління), які мають корелювати, з одного боку, із концептуально зафіксованими цінностями культури (діалогізм, глобалізм, демократизм, універсалізм тощо), а з іншого — із інструментально-технологічними рішеннями на локально-регіональному рівні, які орієнтовані на стратегічний результат — формування особистості.

Очевидна взаємозумовленість і нерозривний зв’язок усіх цих модулів гармонізує управління культурно-освітніми процесами (глобального, регіонального та локального) і спонукає до дослідження щодо методологічного поєднання ідей фундаментального культурологічного горизонту із управлінськими стратегіями. Відповідно трансформаційні процеси, які відбуваються в сучасних культурно-мистецьких практиках, впливають на сутність мистецтва, що, своєю чергою, вимагає враховувати зазначені трансформаційні чинники, які в контексті такого дискурсу розуміються як кардинальні зміни сутності системи української культури.

Література / References:

1. Ариес Ф. Возрасты жизни /Ф. Ариес // Философия и методология истории: сб. ст. — М., 1977.
2. Абраменкова В. В. Социальная психология детства / В. В. Абраменкова. — М.: Когито-Центр, 2008.
3. Берегова О. М. Культура та комунікація: дискурси культуротворення в Україні в XXI столітті / Берегова О. — К.: Інститут культурології АМУ, 2009. — 184 с.
4. Богуш А. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного і молодшого шкільного віку: монографія /А. Богуш, Л. Варяниця, Н. Гавриш, С. Курінна, І. Печенко. — К., 2006.
5. Выготский Л. С. Игра и ее роль в психическом развитии ребенка / Л. С. Выготский // Вопр. психологии. — 1996. — № 6. — С. 25 — 30.
6. Грушевський Марко. Дитина у звичаях і віруваннях українського народу / Марко Грушевський. — К.: Либідь, 2006.
7. Варяниця Л. О. Дитяча субкультура як фактор соціалізації молодшого школяра в навчально-виховному процесі: дис. ...канд. пед. наук за спеціальністю 13.00.05 — соціальна педагогіка /Л. Варяниця; Луганський нац. пед. ун-т імені Тараса Шевченка, 2006.
8. Закович М. М. Культурологія: українська і зарубіжна культура: навч. посіб. / М. М. Закович. — К.: Знання, 2007.
9. Каган М. С. О духовном / М. С. Каган // Вопросы философии. — 1985. — № 9.
10. Каган М. С. Отношение к детству как явление культуры / М. С. Каган // Ребенок в современном мире. — СПб., 1977.
11. Куруленко Э. А. Творчество в пространстве культуры детства: дис. ...д-ра культурол. наук: 24.00.01 / Э. А. Куруленко. — Самара, 1999. — 480 с.
12. Куруленко Э. А. О культуре детства / Э. А. Куруленко // Вестник Самарского государственного университета. — 2012. — №5. — С. 126–130.
13. Кон И. С. Ребенок и общество / И. С. Кон. — М.: Педагогика, 1988. — 271 с.
14. Левчук Я. М. Традиційна українська дитяча субкультура у висвітленні когнітивної культурології: монографія / Ярослава Левчук. — К.: Інститут культурології НАМ України, 2012.
15. Левчук Я. М. Перший український дослідник традиційної дитячої субкультури // Постать Марка Грушевського на зламі епох: історико-культурологічні візії: зб. наук. пр. / І.Б.Гирич, М.О. Курченко, Я. М. Левчук, І. М. Преловська, В. С.Шульга та ін. — К.: Інститут культурології НАМ України, 2016.
16. Мид М. Культура и мир детства /М. Мид. — М., 1988.
17. Орлов А. Б. Психология личности и сущности человека: Парадигмы, проекции, практики [Текст] / А. Б. Орлов. — М.: Издат. Дом «Академия», 2002. — 272 с. Режим доступу: <http://www.km.ru/referats/336082-detskaya-subkultura-kak-sredstvo-formirovaniya-tsennostno-smyslovoi-sfery-rebenka-doshkolnika>
18. Осорина М. В. Секретный мир детей в пространстве мира взрослых / М. В. Осорина. — СПб., 2000.
19. Побірченко Н. С. Пору дитинства в етнографічній спадщині членів українських громад (др. пол. XIX — поч. XX ст) / Н. С. Побірченко. — К.: Науковий світ, 2000.
20. Соколов К. Б. Субкультуры, этносы и искусство: концепция социокультурной стратификации / К. Б. Соколов // Вест. Российского гуманитарного научного фонда. — 1997. - №1. — С. 134 — 143.
21. Слюсаревский Н. Н. Субкультура как объект исследования / Н. Н. Слюсаревский // Социология: теория, методы, маркетинг. — 2002. — № 3. — С. 117–127.
22. Судзюки С. Взращенные с любовью: Классический подход к воспитанию талантов / С. Судзюки; пер. с англ. — Мн.: «Попурри», 2005. — 192 с.
23. Фельдштейн Д. И. Социальное развитие в пространстве-времени Детства / Д. И. Фельдштейн. — М., 1995.
24. Франко І. Дитина у звичаях і віруваннях українського народу / Іван Франко // Збір. творів: У 50 т. — Т. 37. — С. 298.
25. Фрис С. Социология молодежи. Перевод Е. Л. Омельченко / Омельченко Е. Л. Молодежные культуры и субкультуры. — М.: ИС РАН, 2000.
26. Шейко В. М. Культурологія: навч. посіб. / В. М. Шейко, Ю. П. Богущий, Е. В. Германова де Діас. — К.: Знання, 2012.
1. Aryes F. Vozrasty zhizny /F. Aryes // Fylosofyya y metodolohyya ystoryy: sb. st. — M., 1977.
2. Abramenkova V. V. Sotsyal'naya psykholohyya det-stva / V. V. Abramenkova. — M.: Kohyto-Tsentr, 2008.
3. Berehova O. M. Kul'tura ta komunikatsiya: dyskursy kul'turotvorennya v Ukraini v KhKhI stolitti / Berehova O. — K.: Instytut kul'turolohiyi AMU, 2009. — 184 s.
4. Bohush A. Dity i sotsium: osoblyvosti sotsializatsiyi ditey doshkil'noho i molodshoho shkil'noho viku: monohrafiya /A. Bohush, L. Varyantsya, N. Havrysh, S. Kurinna, I. Pechenko. — K., 2006.
5. Vyhotskyy L. S. Yhra y ee rol' v psykhycheskom razvytyi rebenka / L. S. Vyhotskyy // Vopr. psykholohyy. — 1996. — № 6. — С. 25 — 30.
6. Hrushevs'kyy Marko. Dytyna u zvychayakh i viruvannyakh ukraiyins'koho narodu / Marko Hrushevs'kyy. — K.: Lybid', 2006.
7. Varyantsya L. O. Dytyacha subkul'tura yak faktor sotsializatsiyi molodshoho shkolyara v navchal'no-vykhovnomu protsesi: dys. ...kand. ped. nauk za spetsial'nisty 13.00.05 — sotsial'na pedahohika /L. Varyantsya; Luhans'kyy nats. ped. un-t imeni Tarasa Shevchenka, 2006.
8. Zakovych M. M. Kul'turolohiya: ukraiyins'ka i zarubizhna kul'tura: navch. posib. / M. M. Zakovych. — K.: Znannya, 2007.
9. Kahan M. C. O dukhovnom / M. S. Kahan // Voprosy fylosofyy. — 1985. — № 9.
10. Kahan M. C. Otnoshenye k det-stvu kak yavlenye kul'tury / M. S. Kahan // Rebenok v sovremennom myre. — SPb., 1977.
11. Kurulenko Э. A. Tvorchestvo v prostranstve kul'tury det-stva: dys. ...d-ra kul'turolo. nauk: 24.00.01 / Э. A. Kurulenko. — Samara, 1999. — 480 s.
12. Kurulenko Э. A. O kul'ture det-stva / Э. A. Kurulenko // Vestnyk Samarskoho hosudarstvennoho unyversyteta. — 2012. — №5. — S. 126–130.
13. Kon Y. S. Rebenok y obshchestvo / Y. S. Kon. — M.: Pedahohyka, 1988. — 271 s.
14. Levchuk Ya. M. Tradytsiyana ukraiyins'ka dytyacha subkul'tura u vysvitlenni kohnityynoyi kul'turolohiyi: monohrafiya / Yaroslava Levchuk. — K.: Instytut kul'turolohiyi NAM Ukrainy, 2012.
15. Levchuk Ya. M. Pershyy ukraiyins'kyy doslidnyk tradytsiyynoyi dytyachoyi subkul'tury // Postat' Marka Hrushevs'koho na zlami epokh: istoryko-kul'turolohiichni viziyi: zb. nauk. pr. / I.B.Hyrych, M.O. Kurchenko, Ya. M. Levchuk, I. M. Prelov's'ka, V. S.Shul'ha ta in. — K.: Instytut kul'turolohiyi NAM Ukrainy, 2016.
16. Myd M. Kul'tura y myr det-stva /M. Myd. — M., 1988.
17. Orlov A. B. Psykholohyya lychnosty y sushchnosty cheloveka: Paradyhmy, proektsyy, praktyky [Tekst] / A. B. Orlov. — M.: Yzdat. Dom «Akademya», 2002. — 272 s. Rezhym dostupu: <http://www.km.ru/referats/336082-detskaya-subkultura-kak-sredstvo-formirovaniya-tsennostno-smyslovoi-sfery-rebenka-doshkolnika>
18. Osoryna M. V. Sekretnyy myr detey v prostranstve myra vzroslykh /M. V. Osoryna. — SPb., 2000.
19. Pobirchenko N. S. Pora dytynstva v etnohrafichnyi spadshchyni chleniv ukraiyins'kykh hromad (dr. pol.KhKh — poch. KhKh st) / N. S. Pobirchenko. — K.: Naukovyy svit, 2000.
20. Sokolov K. B. Subkul'tury, etnosy y yskusstvo: kontseptsyya sotsyokul'turnoy stratyfykatsyy /K. B. Sokolov // Vest. Rossyyskoho humanyarnoho nauchnoho fonda. — 1997. — №1. — S. 134 — 143.
21. Slyusarevskyy N. N. Subkul'tura kak obekt yssledovaniya / N. N. Slyusarevskyy // Sotsyolohyya: teoryya, metody, marketynh. — 2002. — № 3. — S. 117–127.
22. Sudzuky S. Vzrashchennyye s lyubov'yu: Klassycheskyy podkhod k vospytanyyu talantov / S. Sudzuky; per. s anhl. — Mn.: «Popurry», 2005. — 192 s.
23. Fel'dshteyn D. Y. Sotsyal'noe razvytye v prostranstve-vremeni Det-stva / D. Y. Fel'dshteyn. — M., 1995.
24. Franko I. Dytyna u zvychayakh i viruvannyakh ukraiyins'koho narodu / Ivan Franko // Zibr. tvoriv: U 50 t. — T. 37. — S. 298.
25. Frys S. Sotsyolohyya molodezhy. Perevod E. L. Omel'chenko / Omel'chenko E. L. Molodezhnye kul'tury y subkul'tury. — M.: YS RAN, 2000.
26. Sheyko V. M. Kul'turolohiya: nauch. posib. / V. M. Sheyko, Yu.P. Bohuts'kyy, E. V. Hermanova de Dias. — K.: Znannya, 2012.

27. Щеглова С. Н. Как изучать детство? Социологические методы исследования современных детей и современного детства / С. Н. Щеглова. — М.: ТО ЮНПРЕСС, 2000.
28. Щепанская Т. Б. Традиции городских субкультур / Т. Б. Щепанская // Современный городской фольклор. — М.: РГГУ, 2003.
29. Эрикссон Эрик. Детство и общество / Эрик Эрикссон. — СПб., 1996.
30. Anholt Simon. The Good Country Index / Anholt, Simon; Govers, Robert. — Эл. ресурс. — Режим доступа: <http://placebrandobserver.com/simon-anholt-explains-good-country-index/>
31. Brake M. the Sociology of Youth Culture and Youth Subcultures. — London, Boston & Henley: Routledge & Kegan Paul, 1995.
32. Herskovits M. Cultural Anthropology. — N.Y., 1955.
33. Qvortrup J. Childhood as a social phenomenon. — Budapest, Viena: European Centre for Social Welfare Policy and Research, 1991.
27. Shcheglova S. N. Kak yzuchat' det-stvo? Sotsyolohycheskye metody yssledovaniya sovremennykh detey y sovremennoho det-stva / S. N. Shcheglova. — M.: TO YuNPRESS, 2000.
28. Shchepanskaya T. B. Traditsyy horodskyykh subkul'tur / T. B. Shchepanskaya // Sovremennyy horodskoy fol'klor. — M.: RHHU, 2003.
29. Эрыксон Эрык. Det-stvo y obshchestvo / Эрык Эрыксон. — SPb., 1996.
30. Anholt Simon. The Good Country Index / Anholt, Simon; Govers, Robert. — El. resurs. — Rezhym dostupu: <http://placebrandobserver.com/simon-anholt-explains-good-country-index/>
31. Brake M. the Sociology of Youth Culture and Youth Subcultures. — London, Boston & Henley: Routledge & Kegan Paul, 1995.
32. Herskovits M. Cultural Anthropology. — N.Y., 1955.
33. Qvortrup J. Childhood as a social phenomenon. — Budapest, Viena: European Centre for Social Welfare Policy and Research, 1991.

Волков Сергей Михайлович

Современные модусы детской субкультуры в культуротворческих процессах Украины

Аннотация. В статье исследуются процессы опосредованного влияния современных модусов детской субкультуры на трансформацию форм управления культурно-творческими практиками в Украине. Рассматриваются вопросы самоорганизации, аспекты деятельности институализированных объектов детской творческой активности и их место в формировании особенностей государственного строительства в Украине.

Культурологический аспект исследования позволяет проанализировать особенности функционирования современных модусов детской субкультуры в отечественном культурном пространстве. Отмечается, что культурное пространство Украины характеризуется расширением художественных инициатив презентантов детской субкультуры — юных фигурантов культуротворческих процессов. Исследуется палитра украинского музыкально-исполнительского пространства, которое заполняется благодаря участию детей и творческой молодежи в конкурсно-фестивальном движении Украины. Соответственно, художественные практики учебных заведений искусства, создавая очаги детского культурного творчества, как формы построения ценностной культурной локации, разрабатывают механизмы актуализации украинского культурного пространства в глобализационных процессах.

Ключевые слова: субкультура, модусы детской субкультуры, опосредованное управление культурой, учебные заведения искусства, культурно-творческие практики.

Serhii Volkov

Ukrainian Modes of Children's Subculture as a Mediate Factor of the Management of Cultural Processes

Summary: In the article the processes of mediate influence of modern modes of children's subculture on the transforming forms of management of the cultural edifying realities in Ukraine are examined. Self-organization aspects in the activity of institutionalized cells of children's creative activity and their place in forming of features of state-creative practices in Ukraine is examined. In the article administrative activity in cultural and art industry is associated with activity of organs of state administration, determined as a factor of structuring, generating and presenting cultural edifying projects-ideas.

The culturological aspect of the research of administrative constituent in cultural edifying processes allows analysing the peculiarities of its functioning in home cultural space, and also partly to trace the prospects of development in a sociocultural global context.

The concept "children's subculture" is developed from positions of culturology as such that is written into the concept of official cultural paradigm in the society, but has its own features: culture that imitates general cultural concepts and practices. This model of subculture, using for communication the language of music, dance, fine art and operating artistic images, creates the special gaps of existence, basis of which became founded by a state regulator out-of-school artistic educational establishments for children and young people and higher artistic educational establishments.

It is indicated, that cultural space of Ukraine is characterized by the expansion of artistic initiatives of the children's subculture presenters — young people involved in cultural edifying processes.

The palette of Ukrainian musical performance space that is filled thanks to the participation of creative youth contest and festival life of Ukraine is investigated.

The conclusion is made, that modern modes of children's subculture being included into global cultural edifying space create a phenomena of the mediate management of the cultural processes. Accordingly artistic practices of educational establishments, creating the fundamental cells of children's cultural work, as a form of construction of the valued cultural location develop the mechanisms of actualization of Ukrainian cultural space in the global processes.

Keywords: subculture, modes of children's subculture, mediate management of culture, arts educational establishments, cultural edifying practices.

Стаття надійшла до редакції 15.10.2017